

1

2

OSLOMET Bakgrunn

- En uttrykt politisk bekymring for de yngste elevene i skolen
- Dette førte til at det ble fremmet forslag om en ekstern evaluering av seksårsreformen

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag om behovet for evaluering av seksårsreformen med sikte på å innrette skolen slik at den bedre ivaretar behovene til de yngste elevene og representantforslag om evaluering av seksårsreformen og en skolestart på barns premisser

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

I) Utarbeide en kunnskapsoversikt om forskning på de yngste barna i skolen, som kan tas i bruk i arbeidet med fagfornyelsen. (Dette oppdraget ble gjennomført av Lillejord mfl. (2018)).

II) Igangsette en ekstern evaluering av forholdet mellom intensjonene og prinsippene for skolestart for seksåringene, slik det ble uttrykt i Reform 97, sammenlignet med dagens situasjon for seksåringene i skolen. Det skal innhentes mer kunnskap om hvordan seksåringen ivaretas i skolen i dag (lærernes pedagogiske praksis overfor de yngste, overgang barnehage til skole, organisering av skoledagen og læringsmiljøet).

III) Sørge for at fagfornyelsen tilrettelegger for og ivaretar de yngste barna i skolen og overgangen fra barnehage til skole.

(149 S (2017-2018); 150 S (2017-2018); Innst. St. 317 (2017-2018)).

evaluerende av
SEKSÅRSREFORMEN

3

OSLOMET Mandatet

- På oppdrag fra utdanningsdirektoratet – svare ut **anbefaling II**
- Hovedmålet med evalueringen er å kunne belyse og gi økt kunnskap om de yngste barnas skolehverdag i et 20-års perspektiv innenfor tre hovedtema:
  - Lærernes pedagogiske praksis overfor de yngste
  - Overgangen fra barnehage til skole
  - Organisering av skoledagen og læringsmiljø
- Fra Reform 97 og Læreplanverket for den 10-årige grunnskole (L97) til Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 (LK20).
- Eier- og skolelederperspektiver er også inkludert

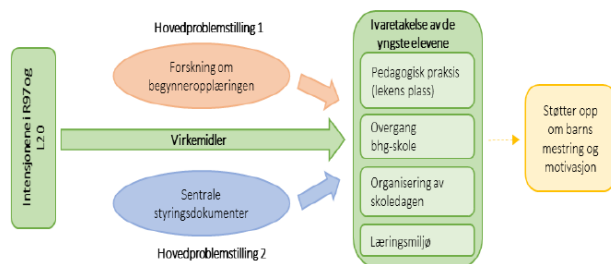
STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerende av
SEKSÅRSREFORMEN

4

OSLOMET To hovedproblemstillinger

- 1) Hvordan ivaretas de yngste barna i skolen i dag, og i hvilken grad er denne praksisen i tråd med anbefalinger gitt i tidligere forskning?
- 2) I hvilken grad er intensjonene i seksårsreformen ivaretatt i dagens skolesystem?

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerer av
SEKSÅRSREFORMEN

5

OSLOMET Delrapporter

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

6

Rapportens oppbygning

- Kap. 1 Innledning
- Kap. 2 Skolereformer i Norge: Fra reform 97 til fagfornyelsen
- Kap. 3 Data og metode
- Kap. 4 Fysisk og psykososialt læringsmiljø
- Kap. 5 Den viktige overgangen
- Kap. 6 Lekens vilkår de to første skoleårene
- Kap. 7 Arbeids- og aktivitetsformer for de yngste elevene
- Kap. 8 Matematikkundervisning de to første skoleårene
- Kap. 9 Norskundervisningen de to første skoleårene
- Kap. 10 Endringer over tid: Fra seksårsreformen til fagfornyelsen
- Kap. 11 Implikasjoner for politiske strukturer og praksis

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluering av
SEKSÅRSREFORMEN

7

Datainnsamlingsmetoder og utvalg

Spørreskjemaundersøkelser

- Førsteklasselærere 2001 (n=510) og 2021 (n=536)
- Skoleledere (n=381)
- Skoleeiere (n=114)

Intervju

- Gruppeintervju med barn (n=100)
- Intervju med barnehagelærere, første- og andreklasselærere (n=22)
- Intervju med skoleledere (n=6)
- Intervju med skoleeier (n=6)

Klasseromsobservasjoner i åtte skoler

- 15 førsteklasserom
- Åtte andreklasserom
- Åtte barnehager
- Åtte førsteklasser 2001

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

8

Klasseromsobservasjoner

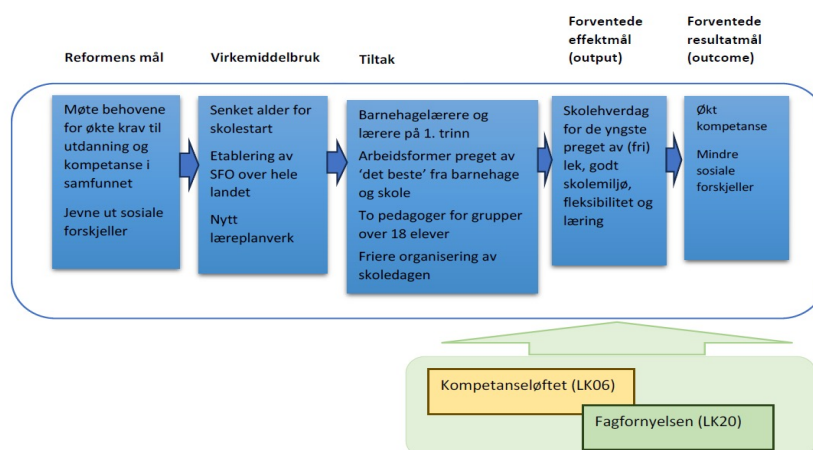
Skole	Førsteklasse - skoleåret 2021/2022			Førsteklasse - skoleåret 2022/2023			Andreklasse - skoleåret 2022/2023		
	Video opptak	Feltnotater	Punkt-observasjon	Video opptak	Feltnotater	Punkt-observasjon	Video opptak	Feltnotater	Punkt-observasjon
1	7	10	8	5*	3*	6	4	6	3
2	4	18	9	..**	14	9	-	5	5
3	5	9	4	2	11	4	1	6	1
4	4	10	10	2	7	4	-	9	3
5	5	8	12	7	5	3	10	8	9
6	4	14	6	-	-	-	-	6	4
7	8	19	6	5	7	6	-	4	2
8	8	11	10	6	12	5	9	8	3
Sum	45	99	65	27	59	37	24	52	30

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerer av
SEKSÅRSREFORMEN

9

Programteoretisk innramming

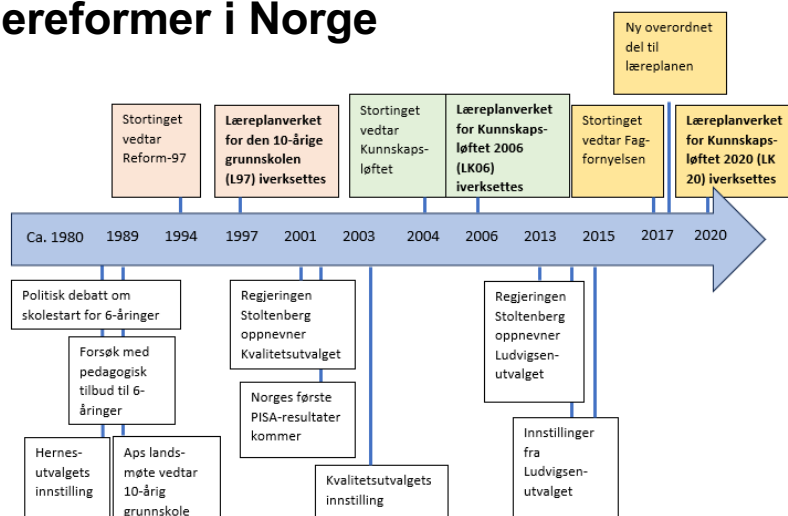

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerer av
SEKSÅRSREFORMEN

10

OSLOMET Skolereformer i Norge

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerings av
SEKSÅRSREFORMEN

11

Funn

12

OSLOMET Lærere

Flere lærere med grunnskolelærerutdanning

Færre barnehagelærere

Konsekvens

- Mindre fokus på barnehagepedagogikk og lek
- De fleste av lærerne mener dette er uheldig for de yngste elevenes utvikling

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerings av
SEKSÅRSREFORMEN

13

OSLOMET Lærertetthet

Lærertetthet varierer betydelig mellom skolene

Men alle skoler oppfyller de nasjonale kravene for hovedtrinnet

Gruppestørrelsen - innvirkning på pedagogiske arbeid og tilpasset opplæring

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerings av
SEKSÅRSREFORMEN

14

OSLOMET

ORGANISERING, FYSISK- OG PSYKOSOSIALT LÆRINGSMILJØET

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluering av
SEKSÅRSREFORMEN

15

OSLOMET **Organisering**

- Gjennomsnittlig 18 elever pr. klasse
  - 1 lærer (+ assistenter)
  - Ekstralærere roterer etter behov i gruppene
  - Sjelden to lærere per klasse/gruppe
- Dagen har en fast struktur
  - Todelt dag; 90 min. økter
  - Lengre matpause midt på dagen
  - Noen skoler har også planlagt de kortere pausene lia arbeidsøktene
- Flere undervisningstimer og økt struktur på andretrinn

Tid	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
8.30-10.30	Lek Samling Norsk	Samling Matte- stasjoner	Samling Uteskole Tur, oppgaver, mat og lek (matte/norsk)	Samling Norsk- stasjoner	Samling Norsk
10.30-12.00	Måltid Friminutt	Måltid Friminutt		Måltid Friminutt	Måltid Friminutt
12.00-13.00	Tema Samling	Norsk og matte		Kroppsøving	Matte Ukeslutt

Hovedinntrykket:

- Rammefaktorer styrer strukturen
- Lærerne gjør sitt beste for å bryte opp, tilpasse og variere innenfor de rammene de har

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluering av
SEKSÅRSREFORMEN

16

Fysisk læringsmiljø - klasserom

- Gruppeoppsett er «standarden»
- Samlingskrok!
- Hyller og skap til oppbevaring
- Undervisningsmaterialet er begrenset
- Dekor på veggene: alfabet, tallrekker, plakater om tema fra undervisning, elevarbeider.
- Halvparten av skolene deler lokaler med SFO

Hovedinntrykket:

- Klasserommene fremstår som trange
- Lite materialer inne – spesielt med tanke på lek

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluering av
SEKSÅRSREFORMEN

17

Fellesområder og lekeområder inne og ute

Inne

- De samme lekene: Lego, perler, spill, tegnesaker, noen biler osv.
- 4 av 8 har lekekrok til bestemte lekaktiviteter
- 3 skoler har egne lekerom i tilknytning til klasserommet
- 1 skole utpeker seg

Stor variasjon
mellom skoler!

Ute

- Mye asfalt - oppsett til regellek malt inn
- Sandkasser, ballbinge, grusbane o.l.
- Omkringliggende grøntarealer på noen skoler
- Noen har egne arealer til småskoletrinnet
- Rikere tilgang på lekmateriell ute – mye aktiv lek!

Mindre variasjon.
Barn i aktiv lek!

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

18

Skoleeiere om arealplanlegging

Skoleeierne ble i undersøkelsen spurt om hvorvidt det ble planlagt for ekstra arealer for de yngste elevene når nye skoler bygges eller ved rehabilitering av skoler.

- 59 prosent svarte at det ikke legges til rette for ekstra arealer for de yngste, verken ute eller inne.
- 38 prosent svarte at de planlegger for ekstra arealer ute
- 29 prosent svarte at det planlegges for ekstra arealer inne for denne elevgruppen.

Hva tenker dere om at det er så store forskjeller mellom skoler og kommuner?

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluering av
SEKSÅRSREFORMEN

19

Psykososialt læringsmiljø

- Inkluderende klassemiljø!
  - Omsorg og støtte er fremtredende i observasjonene
  - Respekt
- Vennskap og lek er viktig for barna
  - Tendens til kjønnsdelt lek og klikkdannelser fra andre halvdel av andreklasse
- De fleste trives på skolen!
  - Men noen strever med å få venner ...
- Lærere som er engasjerte og glad i elevene
  - Omtaler elevene med varme og raushet
«en fin gjeng med unger»
  - Relasjonsbygging er høyt prioritert!

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluering av
SEKSÅRSREFORMEN

20

Den viktige overgangen

Hvordan arbeides det med overganger og samarbeid mellom barnehage og skole?

Strukturell kontinuitet

- Gode rutiner for samarbeid på systemnivå
- Enighet om mandat og rollefordeling

Filosofisk og kommunikativ kontinuitet

- Behov for tettere samarbeid mellom lærerprofesjonene
- Overgangslærere – "brobyggere"
- Barnehagelærerne bekymret for læringstrykket og lite fleksibilitet når barna starter på skolen

Fysisk og filosofisk kontinuitet – barna

- Faste og gode rutiner for å bli kjent med ny skole
- Stor variasjon i førskoleaktiviteter barna blir tilbudt i barnehagen
  - Fra det 'skolske' til tur og frie aktiviteter

Sosial kontinuitet - barna

- Barna både gleder og 'grugleder' seg til å begynne på skolen, men usikker på hva det innebærer
- De fleste barna vil fortsatt på skolen om de kunne velge mellom fortsatt å gå i barnehagen eller være på skolen
  - Vennskap en viktig faktor!

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerings av
SEKSÅRSREFORMEN

21

Sikres barna en god overgang til skolen?

Skoleeier og skoleledere

- Manglende rutiner/planer for å sikre sammenheng i arbeidsmåter eller læringsinnhold
- Utfordrende å samarbeide med mange barnehager

Lærere

- Variasjon i hvor informert og involvert lærerne er i samarbeid og planleggingsarbeid rundt overgang
  - En av tre lærere vet ikke om de har årshjul
  - En av fem vet ikke om det er en fast kontaktperson
  - Underkant av halvparten vet ikke om kommunen har et felle tema
- Variasjon i pedagogisk opplegg

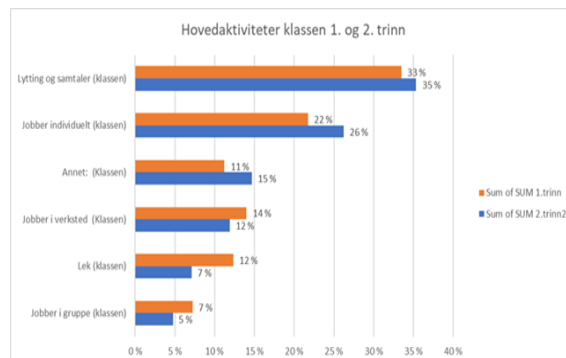
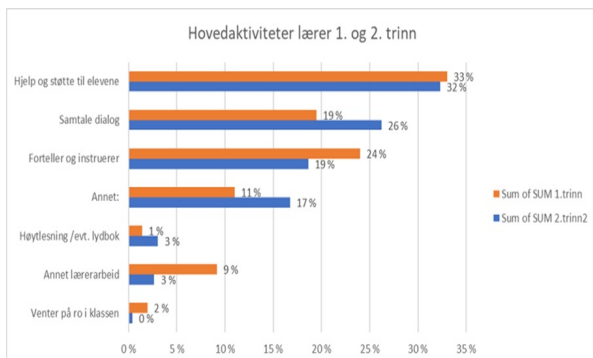
STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerings av
SEKSÅRSREFORMEN

22

Arbeids- og aktivitetsformer på første- og andretrinn

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerings av
SEKSÅRSREFORMEN

23

Arbeids- og aktivitetsformer

- Dialogisk klasserom – elevene aktivt deltagende
- Variert undervisning
  - Hyppig bruk av stasjonsundervisning
  - Mindre bruk av gruppearbeid
  - Lite bruk av nettbrett og Ipad i våre klasserom
- Fortsatt elevaktivt klasserom
  - 2/3 av tiden brukes på elevaktive arbeidsformer
  - Stabilt mellom klasserom og over tid
- Ser tendenser til at mer strukturerte aktiviteter overtar og selvinitierte aktiviteter reduseres
- Leken forsvinner gradvis
  - Skyldes dette mer er struktur og faglige krav?

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerings av
SEKSÅRSREFORMEN

24

Lekens vilkår de to første skoleårene

*Hvilke typer lek og lekende tilnærminger benyttes i klasserommet på 1. og 2. trinn?
Hvordan er klasserommene utstyrt for å inspirere til lek?
Hvilke aktører er medvirkende når lekende tilnærminger benyttes på 1. og 2. trinn?*

Den frie leken

- Frilek = utelek
- Både elever og lærere ønsker mer tid til lek inne
- Stor variasjon i bruk av fri-/valgfri lek i klasserommet
- Spontan lek – lite synlig i klasserommet
- Fortsatt en dikotomi mellom frilek og lek som pedagogisk verktøy for læring – må sees som komplementære
- Frilek = SFO?

Lekinspirert pedagogikk

- *Læreri lek* (elever og lærere leker sammen) så å si fraværende
  - Rammelek lite benyttet
- *Lekende læring* (pedagogisk virkemiddel)
  - Stasjonsundervisning og kroppssøving
- Lek i kompetansemål etter 2. trinn
  - Samme formulering

Mer lek i første klasse enn andreklasse

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerer av
SEKSÅRSREFORMEN

25

Rammebetingelser en hindring for lek?

Hvordan er klasserommene utstyrt for å inspirere til lek?

- Mange av klasserommene inviterer – eller inspirerer – i liten grad til lek
- Lite materiell tilgjengelig (stort sett det samme lekemateriellet i alle klasserom)
- Det planlegges ikke for ekstra arealer inne når det bygges nye skoler
- 20 prosent av skoleeierne sier at det planlegges for ekstra arealer inne for de yngste ved nybygg eller rehabilitering

Hvilke aktører er medvirkende når lekende tilnærminger benyttes på 1. og 2. trinn?

- Lærere lite delaktig – men tilrettelegger for lekinspirerte aktiviteter (stasjoner)
- Mer lekkompetanse etterlyses både av lærerne, skoleledere og skoleeiere

Intensjonen er ikke oppnådd – men det er mulig

- To skoler i materialet som kan betegnes som lekinspirerte skoler
- Uteskole
- Lekinspirert pedagogikk = trivsel, motivasjon og mestring
- Økte ressurser og mer materiell

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerer av
SEKSÅRSREFORMEN

26

Uteskolen en arena for lek og læring

- Uteskolen er etablert som praksis
  - De fleste har en fast dag med tur i uka
- Lek er i fokus, noen gjør oppgaver
- Noen har også skole ute i skolegården, men sjelden
- Uteskole arena for den frie leken og utforskning?
  - Uteskolen møter intensjonene i både L97 og LK20

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerer av
SEKSÅRSREFORMEN

27

Norsk

- Første lese- og skriveopplæringen starter tidlig på høsten i førsteklasse
  - Benyttes mye tid på bokstavinnlæring
  - Systematisk tilnærming
  - Bekymring for stort trykk på bokstavinnlæring
- Lite utforskende og funksjonell skrivning
  - Mye øveskriving av bokstaver og utfyllingsoppgaver
- Rettskriving får større plass i andreklasse
- Det er lite høytlesning
  - Bekymringsfullt med tanke på lesemotivasjon
- Norskfaget vi har observert framstår som smalt
  - Større fokus på enkelte kompetansemål enn andre
- Den første leseopplæringen dominerer
  - Går på bekostning av skrivning, arbeid med litteratur og høytlesning

evaluerer av
SEKSÅRSREFORMEN

28

Matematikk

- Mindre fokus på matematikkopplæringen det første halvåret i førsteklasse
- Økt fokus på matematikk i andreklasser
- Faget bør 'spres' mer utover begge årene
  - tilrettelegger da for flere elever og bedre kontinuitet fra barnehagen
- Krevende å differensiere matematikkfaget
  - "tidlig innsats"
- Tall og tallforståelse står sentralt de to første årene
  - Fra 10'er venner til å regne med store tall
  - Kan bli for smalt – lite arbeid med måling og tidlig algebra
- Utforskende tilnærming (strategi foran resultat)
- Mer individuelt arbeid med matematikk på 2. trinn

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

29

Endringer 2001-2024

- Endring i lærerprofesjonen og lærertetthet
- Fra «dynamiske» til mer «tradisjonelle» klasserom
- Fra elevinitierte klasserom til et mer lærerstyrt klasserom
- Fra fleksible økter og praktisk-estetiske aktiviteter til strukturert og faglig innhold
- Mer vekt på tidlig bokstav- og tallinnlæring
- Fra daglig høytlesning til lite høytlesning
- Fra mye frilek til lek tilrettelagt av lærer
- Undervisningen er i dag mer variert

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluering av
SEKSÅRSREFORMEN

30

Fagfornyelsen: en endring av arbeidet med de yngste?

- Variasjon i skoleeiers støtte til sine skoler i implementeringen av fagfornyelsen: store kommuner har bedre systemer for oppfølging
- De fleste mener fagfornyelsen innebærer en viss dreining i arbeidet i retning av lekpregede aktiviteter
- Men gir fagfornyelsen tilstrekkelige føringer til å endre undervisningen for de yngste?
  - Tidlig i implementeringen
  - Skoleeiere og –ledere motivert for endring

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerer av
SEKSÅRSREFORMEN

31

Anbefalinger for en skole bedre tilrettelagt for de yngste (1)

Styrking av en helhetlig pedagogikk for de yngste elevene:

- To pedagoger per klasse over 15 barn på første trinn, frigjøre trinnet fra ressursnormen på hovedtrinnet
- Større vekt på begynneropplæring i lærerutdanningene, inkl. gjeninnføring av lærerspesialist
- Inkludering av andre profesjoner i tillegg til lærere for å styrke lekens plass
- Styrking av veiledning og mentorordning for bedre rekruttering og trygging av førstetrinns lærerne
- Bedre samarbeid mellom barnehage og skole for å bedre overgang og utveksle kunnskap
- Tydeligere føringer for arealer for lek
- Økt handlingsrom og fleksibilitet for lærere for bedre tilpasset undervisning
- Heldagsskole på første- og andre trinn for å gi større fleksibilitet i organisering av dagen

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerer av
SEKSÅRSREFORMEN

32

Anbefalinger for en skole bedre tilrettelagt for de yngste (2)

Anbefalinger for norskundervisningen:

- Økt vekt på utvikling av leseglede: høytlesning bør prioriteres høyere
- Erfaringsdeling om skriveaktiviteter
- Mer bruk av lek og varierte arbeidsmåter, også i bokstavinnlæringen

Anbefalinger for matematikkundervisningen:

- Økt vekt på faglig variasjon: tidligere introduksjon av måling og algebra
- Videreføring av arbeid med elevenes egne strategier, utforskning og variasjon

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerer av
SEKSÅRSREFORMEN

33

Anbefalinger for en skole bedre tilrettelagt for de yngste (3)

Anbefalinger for skoleeierskapet og lokal handlefrihet:

- Utvikling av veiledere for arbeidet med de yngste
- Statlig støtte til utvikling av kommunenes skoleeierskap
- Styrke rekruttering av lærere til første trinn
- Kompetanseløft for begynneropplæring

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

evaluerer av
SEKSÅRSREFORMEN

34

Spørsmål til refleksjon

Med utgangspunkt i de utvalgte anbefalingene, (3-5 stk?) hvordan kan dere som forbund

- Støtte lærerne og skolene i å konkretisere dem i tiltak og støtte implementeringen?
- Komme med egne tilbakemeldinger (prioriteringer?) basert på rapporten?

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

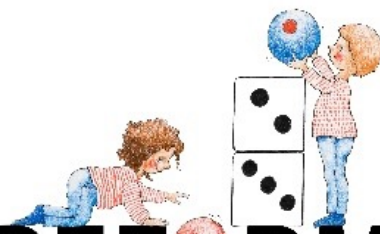
35

TAKK FOR MEG!

evaluering av

SEKSÅRSREFORMEN

STORBYUNIVERSITETET
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY

36